

stoletja straža, ob kateri so se odbijali vsi napadi, namerjeni na zapad . . .

Da nismo zreli, to poudarjajo zlasti glede na višje šole, ali tudi ljudsko šolo nam odrekajo, namreč v materinem jeziku. Otrok, ki pohaja laško šolo, je po njihovem mnenju sposoben za vsako izobrazbo, pa naj bo Lah ali Slovan, ako pohaja pa slovansko šolo, potem mu pa odrekajo tako zmožnost. To delajo pa le za to, ker nas hočejo potom šole potujčiti. To je njihov namen, in le v tak namen se sklicujejo na svojo kulturo. Pa vzemimo ta slučaj: Dva slovanska dečka gresta v šolo, eden v slovansko, drugi v laško, napredujeta, izvršita srednjo šolo, višje študije ter se posvetita vsak svojemu poklicu. Oba sta izobrazena, tisti, ki je pričel s slovansko šolo, kakor oni z laško, le ta razlika je med njima, da je eden ostal zvest sin svojega naroda, drugi pa ubežnik. Kaj se je treba tu komu sklicevati na posebno kulturo? Tista splošna kultura, ki preveva naša učilišča, ju je naredila v izobrazenca! Le delo je bilo deljeno. Uskok je imel na razpolago več učila v laškem jeziku, Slovan pa le malo v svojem. Zategadelj pa moramo vedno in vedno zahtevati, da se nam da šol s poukom v materinščini!

Kakor zahtevajo Lah! zase šole v svojem materinem jeziku ter jih tudi imajo, prav z isto pravico jih moramo tudi mi zahtevati. In zahtevamo jih iznova! Dajte nam šol, potem se pokaže v kratkem, da je primorski Slovan mnogo bolj pristopen kulturi nego pa Lah! —

Naša šolska mizerija nam stopa živo pred oči zlasti sedaj, ko se toliko govori o laškem vseučilišču, katerega pričetek se kmalu postavi na Južnem Tirolskem. Vlada pravi, da pozna naše šolske razmere. Čemu jih pa ne zboljša? Za vsakega nemškega otroka v primorskih deželah je preskrbljeno, da more pohajati ljudsko šolo in srednjo šolo z nemškim učnim jezikom. Lah! imajo, kar hočejo, le nam Slovanom v Primorju se kratki pouk v materinščini na vsi črti.

Niti ljudskih šol ni mogoče dobiti. V Gorici je ljudska mestna šola tam zunaj na periferiji, v Trstu se zmanj trudi dobiti slovensko šolo v mestu, najhujše pa je v Istri, kjer pohaja brez pouka okolo 18.000 otrok. To je strašno! Vlada ve za vse to, pa se ne gane, ker hoče tlačiti Slovana v prilog Lahu in Nemcu. Če bi bilo s šolami tako v kaki divji deželi, bi se ne čudili, ali da je v konstitucijski državi v Evropi tako, to je pa silno žalostno.

Ali prav v tem se vidi, kako vlada dviga nekatere narode ter kako druge tlači, in vidi se, kako grdo slepljenje je tista enakopravnost, o kateri govorijo, kadar prihajamo na dan s svojimi opravičenimi pritožbami. Enega gor, drugega dol, to je deviza te nesrečne Avstrije. Lahom vseučilišče, Slovanom proč še zadnjo ljudsko šolo! To je enakopravnost!

Boj za šolo mora stati v ospredju naših bojev, in sicer dobro premišljen boj. Zakaj vsi imamo pravico do šole! Ako bi imeli v Primorju svojih šol, kakor jih imajo Lah!, potem bi bilo marsikaj drugače, potem bi bili prvi kulturni element v naših deželah mi, ne pa Lah!, katere se je le umetno dvignilo na površje.

Ne pustimo pa se več imeti za inferioren narod, ne pustimo več, da se nam odreka izobrazba ter se nam potem očita, da nismo zreli, marveč zahtevamo najodločneje — šol! Šol nam dajte! Kultura je namenjena za vse!

Dopisi.

Srbija.

Pridobitev in izguba srbskega učiteljstva. Iz Srbije Vam javljam lepo novost, da je izpremenjen naš zakon o narodnih šolah. Izpremembe so na korist šoli in učiteljstvu. Kar smo tako dolgo pričakovali, česar smo se toliko časa nadejali, smo sedaj ućakali.

Naš novi naučni minister g. Davidović je kot dober poznavalec naših šolskih razmer in kot prijatelj naše narodne šole in našega učiteljstva takoj po prevzetju mesta šefa naše celokupne prosvete sprejel zakonski projekt novega šolskega zakona.

Ta projekt, po katerem bo intenzivneje napredovalo življenje našega narodnega šolstva, s katerim je izboljšán moralni ugled in materijalni položaj srbskega učiteljstva, je sprejela naša narodna skupščina z izrazi simpatije do srbskega učiteljstva. Ta novi zakon čaka samo še kraljeve sankcije. To se zgodi kmalu. Kadar se zgodi, Vas o tem obvestim. Takrat Vam pišem tudi kaj več o tej tako važni, pravični in koristni novosti na polju našega šolskega zakonodajstva, želeč obenem od srca, da se tudi opravičene želje sorodnega slovenskega učiteljstva obistinijo čim prej.

Ta novi zakon je naša pridobitev.

Eden izmed najplodovitejših naših delavcev na šolskem polju, odlični šolnik in pisatelj, do skrajnosti natančen v vsem svojem delovanju, eden izmed najmarkantnejših osebnosti v vrstah srbskega učiteljstva, Djoka Ivković, učitelj v Belemgradu, predsednik glavnega odbora našega »Učiteljskega združenja«, častni član te naše »Zaveze«, poslanec naše narodne skupščine itd., je umrl dne 13. marca (st. kal.) in bil pokopan v Belemgradu na državne stroške.

Pokojni Ivković je bil naša simpatija, in njegova smrt je naša težka izguba.

Slovenskim kolegam po vseh krajih lepe slovenske zemlje pošilja najlepše želje in srčne pozdrave kolega iz Srbije.

M. V. P.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Gg. članom „Vdovskega učit. društva“ naznanjamo, da je prvi rok za vplačevanje letnine potekel. Kdor ne vpošlje letnine do konca meseca aprila, se z njim ravna, kakor bi bil izstopil (§ 10. društvenih pravil).

Blagajnik.

Izredni občni zbor „Učiteljskega društva za postojnski šolski okraj“ se vrši v četrtek dne 5. maja t. l. ob pol 11. uri dopoldne v šolskem poslopju v Postojni v naslednjim dnevnim redom: 1. Nagovor predsednikov; 2. volitev treh članov v odbor namesto iz šolskega okraja odišlih članov; 3. poročilo pripravljalnega odbora o doterdanjih pripravah za sprejem skupščinarjev o priliki glavne skupščine »Zaveze« v Postojni; 4. volitev delegatov in 5. samostalni nasveti.

K prav obilni vdeležbi vabi vljudno odbor.

Občni zbor „Društva učiteljev in šolskih prijateljev okraja logaškega“ se vrši v četrtek, dne 21. aprila 1904, ob pol 11. uri dopoldne v šoli na Uncu. Vzporod: 1. nagovor predsednika; 2. poročilo tajnika; 3. poročilo blagajnika; 4. poročilo računskih pregledovalcev; 5. volitev delegatov za glavno skupščino »Zaveze«; 6. volitev predsednika in odbora; 7. volitev računskih pregledovalcev; 8. določitev letnega prispevka; 9. »Obrtno-nadaljevalne šole«. Poroča nadučitelj v Cerknici g. A. Šest; 10. predlogi. Po zboro-

vanju skupni obed pri g. Belletu in po obedu ob lepem vremenu izlet v Skocijan. K obilni udeležbi vljudno vabi odbor.

Književnost in umetnost.

„Zvonček“. Št. 4. Leto V. List s podobami za mladino. Vsebina: 1. Velikonočne pesmi. Borisov. 2. Ob setvi. Fran Žgur. Pesem. 3. Večer. Sorin. Pesem. 4. Velik petek in Velika sobota. Ivo Trošt. Velikonočna črtica. 5. Bogati ljudje. Leon Poljak. Pesem s podobo. 6. Iz zime v pomlad. Ivo Blažič. Opis. 7. V novo življenje. F. Palnák. Povest. 8. Umirajoči Kristus. Podoba v barvotisku. 9. Upanje. E. Gangl. Povest s podobo. 10. Rusi in Japonci. Lad. Ogorek. Poučni spis z zemljevidom. 11. Sen. Modest. Pesem. 12. Vstajenje. Andrej Rapè. Bajka. 13. Zjutraj. Andrej Rapè. Pesem. 14. Pouk in zabava. Besedna naloga. J. A. E. — Smrt v ameriški puščavi. — Solstvo na Japonskem. — Japonsko časopisje. — Japonski cesar. — Sedem korejskih čudežev. — V Sibirijol — Rešitev.

„Knjižnica za mladino“. Nedavno tega sem se obrnil do založnika te knjižnice, gosp. Andr. Gabrščka v Gorico, v neki osebni zadevi in samo mimogrede tudi nekaj omenil o sušici, ki jo provzroča imenovanemu podjetju — naša lastna brezbriznost. Naj tu omenim samo posamezne odlomke poslednjih dveh pisem, ki mi jih je poslal založnik iz Gorice: »... Vi se pritožujete. Imate prav, ali več pritožbe imam jaz. Le pomislite! Z vsem trudom nismo mogli dobiti 400 naročnikov — med temi jih je bilo nad 200 na Goriškem, kar je pa delo mojega osebnega vpliva. Cela Vaša Kranjska jih ni zmogla 60 (šestdeset), tako da ves dohodek iz Kranjske ne zadošča za honorar — urednika. Zategadelj, vidite, je najbolje, ako ne udarjate preveč po založniku, ki si je prizadel na vse mogoče načine, da bi ustvaril podjetje, ki bi lahko veliko koristilo narodu, poleg tega pa pošteno plačevalo sodelavce. — Investicija v »Knjiž. za mlad.« ni majhna, kar me je dovolj težko prizadelo... »Svoj vpliv sem porabil, da sem tu doma dobil 600 K za nakup knjižic (z rabatom 33 $\frac{1}{3}$ %), ki smo jih razdelili otrokom v mešanih krajih. Iz cele Kranjske nisem prejel niti krone v ta namen. Na vse okrožnice ni nihče kupil v ta namen niti iztisa. — Ker se je deficit znižal na kakih 1800 K, sem sklenil zopet poizkusiti. Razposlali smo okrožnice, ali doslej baš iz Kranjske ni nikakega odziva. — Kaj naj reče založnik ob toliki brezbriznosti?!»

In iz drugega lista: Prejel sem odgovor na moje zadnje pismo, ki mi je vsaj deloma v zadoščenje. Priznavate mizerijo, ki me ovira v napredovanju... Da, rečem Vam, da najzalognejše izkušnje imam s »Knjiž. za mlad.«, dasi bi moralo iti naravnost briljantno, ako bi se učiteljstvo le nekoliko pobrigalo ter storilo svojo dolžnost. Nihče bi ne žrtvoval iz svojega žepa niti bora, marveč so tu krajni šolski sveti, in ako ti ne, pa občinska starejšinstva, in ako tudi ta ne, pa dobrotniki mladine, ki bi gotovo zložili tiste tri kronice na leto, ako bi le potrkal pri njih učitelj. Ako bi bila vsa Slovenija le približno tako zastopana kakor je naša Goriška, tedaj bi imela »Zveza« od samih štirih snopičev na leto do 1000 K dohodka. Zakaj torej Goriška stori v toliki meri svojo dolžnost? — Razposlali smo okrožnice, priobčili pozive v »Tovarišu« in »Zvončku«, ali iz Goriške imamo zagotovljenih nad 200 naročnikov, dočim iz ostale Slovenije vsega vkup ne 20. Ali ni res, da mora založnik imeti veselje do takega dela? — — — Vprašajte svoje kolege po obližju, ali so se kaj potrudili, ali so naročili, zakaj ako bi Kranjska dala le 300 naročnikov, tedaj bi bili bolj na konju. Ako pa niti toliko ne da, da bi bil plačan urednik, tedaj je res mizerija, ki jo je treba z združenimi močmi prenesti. Toda jaz završujem danes ta-le stavek: torej je res mizerija, ki jo je treba z združenimi močmi ugonobiti. Zakaj?

1. »Knjižnica za mladino« je eminentno učiteljsko podjetje. Pisatelji so po ogromni večini sami učitelji, založnik je bivši učitelj, urednik učitelj in učiteljska »Zveza« bi dobivala od podjetja lep dobiček, ako bi se njeni člani (učit. društva) potrudili vsaj na Kranjskem toliko, da bi bila na-

ročena najmanj vsaka šola. Zares pristna kranjska komoditeta je, ako nima šolski voditelj toliko razsodnosti, da bi predlagal ali sam uvrstil tiste bore 3 krone v letni šolski proračun za »Knjiž. za mlad.« Ako mu tudi krajni šolski svet odkloni to postavko, ima pravico vložiti svoj veto in predlagati c. kr. okr. šol. svetu, da le ta uvrsti znesek v proračun. Dobrega berila ni nikdar preveč, in c. kr. okr. šol. sveti na Kranjskem naravnost zahtevajo vsakoletni znesek za pomnožitev šolarske knjižnice. Ni treba drugega kot dobre volje.

2. »Knjižnica za mladino« se ozdravi od navidezno nezdravljive sušice samo s tem, ako se spomni vsak učitelj na Kranjskem, da je njegova stanovska dolžnost, podpirati stanovsko podjetje, ki ga zakladajo z izdelki svojega duha in uma njegovi tovariši. Ali smo še tako daleč v dobi združništva, da bomo poiskali vsak zase pesem na korist lastnemu žepu ali osebni ambiciji? Živimo v stoletju socialnega preobrata, kjer izginja moč posameznika pred vsemogočno močjo volje ljudskih mas in skupnih interesov. Ali nas ni lani vsaj za trenotek združila na velikonočnem shodu višja sila, da se ubranimo neizprosne bede? Vsakdo ni pisatelj; vsakdo ne utegne in marsikdo ne zna pisati za mladino. Ti pa, tovariš, ki imaš dar, voljo in sposobnost, sedi in piši. A vsi tovariši lahko s tem podpirajo tvoj trud, da vsaj širijo in razpečavajo tvoje spise. Saj smo videli, da to ni posebna težava, a brez stroškov.

3. Znane so mi različne tajnosti izza kulis raznih podjetij z mladinskimi spisi. Znana mi je suša, ki vlada v mnogih uredništvih, prava plitvost duševnih proizvodov. Ali kdo naj piše in priobčuje izvrstne stvari, ako se ne razpečavajo?

Zato ugonobimo z združenimi močmi to mizerijo, in vse bo bolje.

V Tomišlju pri Ljubljani, na Veliko soboto 1904.

Ivo Trošt.

Jos. Kostanjevec: Iz knjige življenja. II. Oceno priobčimo pozneje.

„Omladina“. Glasilo narodno-radikalnega dijaštva. Pod tem naslovom je začel izhajati v Ljubljani nov dijaški list. Izhaja po enkrat na mesec in stane za vse leto 4 K.

Čitanka za občne ljudske šole. (Konec.) — Zaimek kateri je večinoma napačno rabljen. Str. 14.: ... imenovali otroka, kateremu so žrtvovali... — namesto pravilnega: otroka, ki so mu žrtvovali... Str. 35.: ... so morali čutiti, če so katerega zasačili... namesto pravilnega: ... če so koga zasačili... Str. 41.: Če je kateri otrok mrvil kruh... namesto pravilnega: Če je kdo izmed otrok... Str. 83.: ... slanino, katero so pripeljali... namesto pravilnega: ... slanino, ki so jo pripeljali... itd., itd. — Glede zaimka *kateri*, -a, -o omenjamo, da ga imenuje Janežič-Sket (slovnica str. 65.) med vprašalnimi in oziralnimi zaimki, vendar je kateri zgolj vprašalni zaimek. Ravnat se moramo po Levčevem Pravopisu str. 138.

Omeniti je izmed obilice vsaj še to-le:

Slovinci pravimo: Mesto stoji, ne pa: Mesto leži = die Stadt liegt (str. 82., str. 88.) Pravilnejše je, če ne sklanjamo samostalnika polje v množini (str. 182., 207.) — Pravimo: sneži, ne: sneg gre (str. 186.) — Doslej smo sklanjali: sever — severa — severu, ne pa: sever — severja — severju (str. 83.) Ne: ... malo cerkev (ista stran), ampak: majhno cerkev. — O ljudeh govorimo, da umirajo, ne pa, da poginjajo (str. 213., 222.) — Ne: K najlepšim ulicam spadajo Gosposke ulice (str. 83.), temveč: K najlepšim ulicam sodijo (ali: K najlepšim ulicam štejem) Gosposke ulice. — Ne: Tovariša sta ga hitro sledila (str. 23.) (pes sledi zajcu, pes zasleduje zajca!), temveč: Tovariša sta bila hitro za njim. — Ne: ... kako se vladajo... (str. 32.), temveč: ... kako se vedejo... Ne: uljudno (ista stran), ampak: vljudno. — Sadonosnik (str. 85.) je nerodna skovanka, pravimo: sadni vrt. — Moleti — molim je tranzitivni glagol; torej ne: ... ki krog in krog nas nemo molé proti nebu... (str. 87.), ampak, stavek se mora glasiti z objektom: ... ki kroginkrog nas nemo mole vrhove proti nebu... Ne: Kako